

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

XXVII. TELEKI PÁL KÁRPÁT-MEDENCEI FÖLDRAJZ - FÖLDTAN VERSENY

ISKOLAI/KERÜLETI FORDULÓJÁNAK FELADATLAPJA

2018/2019. tanév

8. osztály

Közreműködő és támogató partnereink:

Alapítvány a Közjóért

Kedves Versenyző!

Szeretettel köszöntünk a földrajzversenyen!

Ezen a feladatlapon oldd meg a feladatokat. Minden feladatnál megtalálod a megoldási útmutatót.

100 feladatot kell megoldanod 90 perc alatt. Minden jó megoldás egy pontot ér. Rossz megoldás esetén nincs pontlevonás!

A feladat sorszáma mellé szöveget, betűt, vagy számot kell írnod. Nagyon fontos, hogy tollal írd a megoldásaidat. Ha javítanod kell, azt egyértelműen tedd, úgy, hogy egy vonallal áthúzd a rossz választ és mellé írod a jót. A javítást ugyanazzal a tollal írd, mint amivel eredetileg írtál!

Semmilyen segédeszközt (térképet, telefont) nem használhatsz, még számológéphez sem!

2019. február 18.

Sikeress versenyést kívánunk: A Magyar Természettudományi Társulat munkatársai

Versenyző neve vagy jelígeje: osztálya:

Felkészítőtanára:

Elért pontszáma:

helyezése:

javító tanár kézjegye:

EURÓPA HATÁRAI

Útmutató: Figyeld meg az alábbi domborzati térképet, amely segítséget nyújt a feladat megoldásához. Európát különféle felszínformák (óceán, folyó, tenger, szoros, hegység) határolják. A kép alatt jellemzést olvashatsz egy-egy határról. Melyik határra gondoltunk? Írd a tulajdonnevét a jellemzés után!

(A térképen található betűket csak a következő feladatnál kell használnod!)

- 1) A határtenger aljzatából bányásszák Európában a legtöbb kőolajat és földgázt. _____
- 2) Az erősen lepusztult óidei rögösödött hegység területe rendkívül gazdag nyersanyagokban. _____
- 3) Ezen határoló beltenger területén található Európa egyik legaktívabb vulkáni területe. _____
- 4) Héraklész oszlopai között a tenger 14 km széles. _____
- 5) A sós vizű állóvíz nincs kapcsolatban a világtengerrel. _____
- 6) Az ókorban Hellészpontosznak nevezték. Az első világháborúban nagy csata dúlt a szorosban a törökök és brit-francia csapatok között, Gallipoli birtoklásáért. _____
- 7) Ez a hegység Európa határában gyűrődéssel keletkezett, legmagasabb pontja az 5642 m magas Elbrusz. _____
- 8) Ha a Fekete-tengertől indulva nyugat felé, kitérők nélkül körbe akarnád utazni Európát, a fenti határokat milyen sorrendben járnád be? A fenti feladatok számát tedd sorrendbe! (1 és 7 között.) _____

EURÓPA ÉGHAJLATA

Útmutató: Figyeld meg a fenti térképen található betűjeleket. A betű által jelölt terület éghajlatával kapcsolatban fogalmaztunk meg állításokat. Ezek igazak vagy hamisak lehetnek. A megfelelő betűt írd a feladat után! (I-igaz, H-hamis)

- 9) A C dombsági területen rendszerint több csapadék esik az év során, mint az A területen, mert magasabb hegységek határolják, amelyek felemelkedésre kényszerítik a nedves légtömegeket, ami által gyakoribb a felhőképződés. ____
- 10) A D és E terület évi középhőmérséklete hasonló (pár Celsius-fok eltérés van csak), mert bár kelet felé növekednek a téli-nyári hőmérsékleti szélsőségek, az átlag nem változik. ____
- 11) A térképen van olyan betűvel jelölt terület, ahol december 21-én közel 24 óráig nem kel fel a Nap. ____
- 12) Az F terület éghajlatának kialakításánál legfontosabb tényező a Földközi-tenger közelsége. ____
- 13) Az E terület Európa csapadékban legszegényebb része. ____
- 14) Az A és C terület talaja mindkét esetben barna erdőtalaj, ám a C területen erős kilúgozottság figyelhető meg. ____
- 15) A D és F terület fontos különbsége, hogy bár mindkettőn erősen ingadozó vízjárású folyók találhatóak, a D területen nyáron, az F területen télen van árvíz. ____
- 16) Bár a C és D területen is megteremnek a mérsékelt övezet jellegzetes haszonnövényei, a búza, kukorica, cukorrépa, burgonya, napraforgó, a D terület szárazabb és naposabb tenyészidőszaka jobban megfelel a gabonanövények (búza, kukorica) igényeinek. ____
- 17) A C területnek nagyobb az évi közepes hőingása, mint a B területnek, mert a B területen kis különbség van a téli és nyári középhőmérsékletek között. ____
- 18) Az F terület a meleg mérsékelt övbe tartozik, ezért ott már csak három évszakot tudunk megkülönböztetni egymástól. ____
- 19) Az E és B területen is a legfőbb felszínformáló alapfolyamat az aprózódás, csak amíg a B területen a víz-jég halmazállapot-változása okozza, addig az E területen a hőingadozás. ____
- 20) Az A és B területek kikötői a magas földrajzi szélesség ellenére sem fagynak be telente. ____

FOGALMAK

Útmutató: Az alábbiakban fogalmakkal és azok meghatározásával, illetve magyarázatokkal találkozol. A feladatod, hogy a teljesen helyes megoldást válaszd ki és a betűjelét karikázd be.

- 21) Mit nevezünk tengerszemnek?
 - A) A középidőben létező Tethys-óceánból megmaradt, sós állóvizeket.
 - B) A magashegységekben a jégkorszak alatt jég által kivájt kisebb mélyedésekben keletkező állóvizeket.
 - C) A hegységekben vízerőmű működtetéséhez szükséges, elgátolt mesterséges állóvizeket, amelyeket a turisták nagyon kedvelnek a festői környezet és biztonság miatt.

22) Hogyan keletkezik a feketeköszén?

A) A tengerpartok melletti mocsaras, lápos területen élő dús erdőségek betemetődésével keletkeztek a szénfélék. A feketeköszén nagyobb nyomás alatt vagy hosszabb ideig képződött, ebben is különbözik a barnaköszéntől vagy lignittől.

B) A gyűrthegységek keletkezésekor a gyűrődés közelében található hatalmas növénytársulások a nagy nyomás hatására, oxigéntől elzárt környezetben szénné alakultak át. Az óidőben keletkezett, mára lekopott gyűrthegységek különösen gazdagok feketeköszén-lelőhelyekben.

C) A sekély tengerek mélyén található gyökerező és lebegő hínárnövények lerakódásakor és betemetődésekor a maradványokból hosszú idő alatt szén képződött. Ez a növényi üledékes kőzet színében különbözik a többi szénfajtától.

23) Mi szükséges a megfelelő vastagságú és termőképességű talajok kialakulásához?

A) A sok csapadék és a megfelelő keménységű kőzet alapvető a talajképződésben, mert a bőséges csapadék kedvez a humusz keletkezésének, míg a kőzet nem morzsolódik szét, és megfelelő méretű talajszemcsét alkot.

B) Főként a domborzat és az alapkőzet határozza meg a talaj vastagságát. Az alföldön vastagabb talaj keletkezik, mint a hegységekben. A termőképességet meghatározó humusz a megtelepedő élőlények lebomlásával keletkezik. Ezt a lebontást a talajlakó élőlények végzik.

C) A talajképződés az alapkőzetek aprózódásával és mállásával kezdődik, ezért nagyon fontos, hogy a környezet kedvezzen ezeknek a folyamatoknak. A nagy hőingadozás, vagy meleg, párás időjárás esetén fokozottabb a talajképződés. Ilyen éghajlatokon a jól alkalmazkodó élőlények táplálékláncának működése közben nagyobb humusztartalmú talaj keletkezik.

24) Melyik magyarázat helyes a földtörténet eseményeivel kapcsolatban?

A) Az ősidőben a Föld felszínét borító lávatenger bizonyos részein a magmaáramlás szünetelt, ezért a láva hűlni kezdett, megszilárdult, és kialakultak a kontinensek magját képező ösföldek.

B) Az őslégkör összetétele egészen más volt, mint a mai légköré. Még nem volt alkalmas a felszíni élet kialakulására. Azonban a felszínről szökő gázok tartalmaztak ózont (három oxigénatomot tartalmazó vegyületet), és az ózon folyamatosan fotoszintetizálásra alkalmas oxigénné alakult át. Ez segítette a szárazföldi élet elterjedését.

C) Európa eljegesedése úgy történt, hogy a téli hóborítás csak részben tudott felolvadni a nyári hónapokban, így az évek alatt egyre vastagabb jégréteg képződött, ami elérte a több ezer méter vastagságot is.

25) Melyik felszínformáló folyamat leírása helyes?

A) A magashegységek hatalmas fenyőerdői gyökereikkel feszítik, aprózzák a kőzetet, amelyet a téli hó alacsonyabb magasságba szállít, így alakulnak ki a csipkézett hegygerincek.

B) A jégkorszak óta folyók által szállított és egyre apróbbá csiszolt kőzetlisztet, a lösz a szél halmozta fel vastag löszfalakká.

C) A folyók sík területre érve lelassulnak, hordalékukkal feltöltik, elegyengetik a felszínt, ezzel hozzájárulnak az alföldek kialakulásához.

26) Hogyan alakulnak ki a vetődéses formák?

- A) A merev kőzetben törésvonalak keletkeznek, amelyek mentén a rögök függőleges irányban elmozdulnak. Így keletkezett például a Balaton árka.
- B) A belső erők okozta földrengések hatására a kőzetretegek egymáshoz képest elmozdulnak. Így keletkezett például a Grand Canyon meredek sziklafala.
- C) A kőzetlemezek mozgása következtében az egymásnak feszülő képlékeny kőzettestek vízszintes nyomás hatására elmozdulnak, majd megszilárdulnak. Így keletkezett például az Afrikai-árokrendszer.

27) Melyik állítás igaz a gyémánt és a grafit tulajdonságainak összehasonlításával kapcsolatban?

- A) Elégetés hatására a grafitból hamu marad vissza, míg a gyémánt megtartja ásványi szerkezetét.
- B) Mindkét ásvány szénatomokból álló, kristályos szerkezetű anyag.
- C) A grafitot a könnyűipar használja fel rajzeszközök gyártására, míg a gyémántot kizárólag az ékszeripar hasznosítja csiszolás után.

28) Mi jellemző a hasadékvölgyre?

- A) A hasadékvölgy mentén felnyomuló magma a „völgy” falához tapadva megszilárdul és kitölti a repedést. A köpenyből érkező újabb anyag a korábban megszilárdult részeket oldalirányba széttolja.
- B) Kőzetlemezek ütközésekor, az alábukás vonalában, a két kőzetlemez határánál keletkező mély völgy.
- C) A hasadékvölgy formakincsét a külső erők folyamatosan alakítják.

29) Mi igaz az ércekre?

- A) Az ércek nem lehetnek energiahordozók.
- B) Az ércek csak kőzetek lehetnek.
- C) Az ércekből fém nyerhető ki.

30) Melyik állítás igaz a Kárpátok és a Kárpát-medence kialakulásával kapcsolatban?

- A) Az Alföld fontos természeti erőforrása, a felszín alatti vízkészlet a csapadékvízből szivárgott le a vastag üledékretegek repedéseibe. Ez a folyamat egy-két ezer éve kezdődött, és a mai napig tart.
- B) Budapest egy afrikai eredetű kőzetlemez-darabon helyezkedik el.
- C) A Kárpátokban bányászott színes-és nemesfémek a Tethys-óceánban lerakódott üledékes kőzetek között keletkeztek, amelyek a lemezek ütközésével emelkedtek a magasba.

AZ EURÓPAI UNIÓ

Útmutató: A megadott szempont alapján kell megtalálnod a kakukktojást! A sorozatba nem illő válasz betűjelét kell a feladat számához írnod!

Melyik tényező nem illik a sorozatba...

- 31) ...az unió felé nagyobb befizetések, mint kiutalások alapján?
A) Egyesült Királyság B) Franciaország C) Csehország D) Svédország
- 32) ...az euró hivatalos használata alapján?
A) Görögország B) Egyesült Királyság C) Lengyelország D) Lettország
- 33) ...a csatlakozás éve alapján?
A) Ausztria B) Dánia C) Svédország D) Finnország
- 34) ...Európa földrajzi felosztása alapján?
A) Lengyelország B) Hollandia C) Németország D) Szlovénia
- 35) ... az alapító tagországok alapján?
A) Dánia B) Belgium C) Olaszország D) Luxemburg
- 36) ...a négy szabadság elve alapján?
A) a tőke B) a szolgáltatások C) a vám D) az áruk ... szabad áramlása.
- 37) ...az integráció szó jelentése alapján?
A) függetlenedés B) hozzácsatolás C) együttműködés D) beilleszkedés
- 38) ... a politikai területhez uniós támogatás felvételének lehetősége alapján?
A) mezőgazdaság támogatása B) egyetemek közötti diákcsere programok működtetése
C) a foglalkoztatottság növelése D) az ország adóbevételének kiegészítése
- 39) ... az unióhoz tartozó intézmény alapján?
A) Európai Számvevőszék B) Európai Központi Bank
C) Miniszterek Tanácsa D) Nemzetközi Valutaalap
- 40) ... unióhoz tartozó főváros alapján?
A) Zágráb B) Osló C) Dublin D) Lisszabon
- 41) ... az unióhoz való csatlakozás feltétele alapján?
A) demokrácia B) uniós törvények elfogadása C) köztársaság D) piacgazdaság

EURÓPA TÁJAI

Útmutató: Európa tájai mesélnek magukról. Találd ki, melyik mondhatta a betűvel jelölt tájak közül? Nem sorolható be minden táj a feladatokhoz!

- A) Pó-síkság B) Pireneusok C) Holland-mélyföld D) Germán-Lengyel-alföld E) Ír-sziget
F) Balkán-hegység G) Skandináv-hegység H) Dinári-hegység I) Dunántúli-középhegység
J) Finn-tóvidék K) Skót-felföld L) Alpok M) Izland**

42) Az Adria partján születtem, kissé „féloldalasan”. Gyűrt láncaim nyugati oldalát bőséges csapadék öntözi, keleten szárazabb vagyok. Becézgetnek vízvásztónak is. _____

43) A legutóbbi földtörténeti korszak alaposan meggyötört. A jég az alapközeteimig lecsupaszított, még szerencse, hogy ezek szép kristályosak. Mindezért kárpótol a tavak csillogó tükre és a vadregényes fenyőerdők látványa. _____

44) Lágy, hullámos vonalaimat sokan irigylik. A morénahalmok, tavak sokasága teszi változatossá amúgy egyhangú, sík formámat. _____

45) A legősibb gyűrthegecségekhez tartozom. Mára testem feldarabolódott, a jég átformált, de nem bánom. gyors folyású, bővizű vízfolyásaim villamos energiát biztosítanak az itt élő emberek számára. _____

46) Nem feledem, honnan jöttem, bár ma már egész más vagyok, mint születésemkor! Tengeröbölként születtem, ma már szép, tökéletes síkság vagyok. Életet adó ereim a hegyekből érkező folyók, melyeket egy nagy vízfolyás juttat el a tengerhez. Termékeny, hasznos táj vagyok, szép környező kilátással! _____

47) Mai formámért a vulkánok és a jég a felelősek. Különlegességem, hogy egy részemet ma is belföldi jégtakaró borítja, de nem ez melegít, hanem a magma által felhevített vizek. Területem folyamatosan növekszik. _____

48) Én vagyok a legek tája Európában! A legmagasabb, legvadregényesebb, gleccsereim a leghosszabbak! Engem csak az extrém sportot kedvelők próbálhatnak ki mindenhol! Tavaim mélyek, hosszúkásak, csodás látványt nyújtanak. Keleten kissé alacsonyabb vagyok, mint nyugaton, nagyon változatosak formáim. _____

49) Ahhoz képest, hogy sasbércekből állok, nem vagyok olyan idős, mint egyes európai társaim. A külső erők szép szelíddé formáltak. Ha lekerekített dombhátakon, enyhe lankákon szeretsz kirándulni, engem válassz! Megmászásomhoz nem kell túl nagy erőfeszítés. Legmagasabb pontomon is csak 756 méteres vagyok. _____

MAGYAR TÁJAINK

Útmutató: Az alábbiakban négy alföldi és dombsági tájunkat rendeztük táblázatba. A táblázat soraiban olvasható a jellemzés szempontja. A táblázatban látható feladatsorszámok mellé írd be a megfelelő jellemző betűjelét! Nem sorolható be minden táj, leírás a feladatokhoz! Minden helyre csak egy betűjelet lehet írni!

	Szigetköz	Nagykunság	Zalai-dombság	Mecsek
tájleírás	50)	51)	52)	53)
folyói	54)	55)	56)	57)
település	58)	59)	60)	61)

- A) Pécs B) ezer patak völgye szabdalja a területet C) mészkőfelszín D) Kaposvár
 E) Duna és mellékágai F) Kisújszállás G) homokbuckás, hullámos vidék H) Zalaegerszeg
 I) kevés felszíni vízfolyás J) agyagos-homokos felszínen lösztakaró K) tökéletes síkság
 L) Dunakiliti M) Ikva N) Körös-Tisza O) hordalékkúp

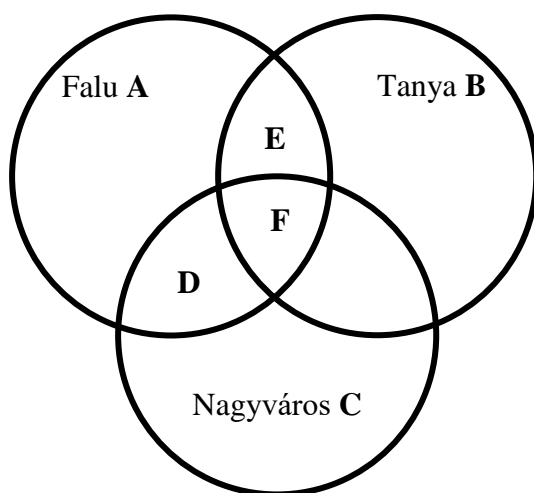
A HIBA NEM A HEGYSÉGEKBEN VAN

Útmutató: Az alábbiakban a középhegységeinkről olvashatsz. Azonban minden mondatba egy hibás szó került. Húzd át és írd a vonalra a helyes szót!

- 62) A Dunántúli-középhegység nagy részének kőzetanyaga akkor keletkezett, amikor a tengeri medencében több száz méter vastag vulkáni kőzet halmozódott fel. _____ 63) Ezekon a területeken nagyon sok víznyelő, barlang, töbör, forrás alakult ki. Ezeket vetődéses formáknak nevezzük. _____
- 64) A Bükk hegység tetején egy mélyföld található, amelynek költői elnevezése „Óriások asztala”. _____ 65) A Kárpátok kiemelkedésével együtt az Alföld is emelkedni kezdett. _____
- 66) Ezeket a kéregmozgásokat erős bazaltos vulkanizmus kísérte. _____ 67) Ezért az így keletkezett hegységek az Északkeleti-Kárpátok belső vulkáni vonulatához tartoznak. _____
- 68) A Dunántúli-középhegység legidősebb kőzete a csillámpala, amely még a középidő előtt keletkezett. _____ 69) Nagyon szép emléket hagyott a vulkáni tevékenység a Tihanyi-félszigeten, neve Aranyház, amely egy bazaltorgona. _____ 70) Az ősidőben, sivatagi környezetben keletkezett a Balaton-felvidéken a vörös homokkő. _____

TELEPÜLÉSTÍPUSOK HAZÁNKBAN

Útmutató: Az alábbi halmazokba kell beillesztened az ábra alatt található jellemzőket. (A mondatok igyekeznek a főbb jellemzőket megragadni, de nem zárják ki, hogy akad kivétel.)

- 71) A szórványtelepülések közé tartozik. _____
- 72) Településhálózatot alkotnak. _____
- 73) Több központi szerepköre is van. _____
- 74) Lakói hagyományosan mezőgazdasággal foglalkoztak, ma már a szolgáltatás is jellemző. _____
- 75) Lakosság száma általában pár ezer fő. _____
- 76) Gyakran magányos, idős emberek lakják ezeket a nehezen megközelíthető településeket, ahol fejletlen az infrastruktúra. A rászorulókat gondnok segíti. _____
- 77) Lakói könnyen vásárolnak a település határában található üzletláncokban. _____
- 78) Rendelkeznek saját önkormányzattal. _____
- 79) Gyakran előfordul, hogy az iskolák csak alsó tagozattal rendelkeznek, az idősebb gyerekek más településekre járnak felső tagozatba. _____
- 80) A településen működhet idegenforgalmi látványosság. _____
- 81) Lehet sakktabla vagy egyutcás alaprajzú település. _____

A HELYES SORREND

Útmutató: A megadott szempontok alapján tedd nagyságrendi sorba a feladatok után található, kisbetűvel jelölt földrajzi helyeket, fogalmakat. A kisbetűket megfelelő sorrendben vezesd az értékelőlapra! Csak a teljesen helyes sorrendért jár pont.

Tedd nagyságrendbe.....

- 82) ... hazánk vallásait a hívek száma alapján! (A legtöbbből kezdve.) _____
a) evangélikus b) római katolikus c) református
- 83) ... a megyében mért termékenységi ráta (egy anyának hány gyermeke születik életében) alapján! (A legmagasabbtól kezdve.) _____
a) Vas b) Heves c) Borsod-Abaúj-Zemplén
- 84) ... hazánk népességének megoszlása gazdasági aktivitás szerint! (A legnagyobb százaléktól kezdve.) _____
a) munkanélküliek b) aktív keresők c) eltartottak
- 85) ... a foglalkozási rétegeket az abban dolgozó emberek száma alapján! (A legtöbbből kezdve.) _____
a) betanított és szakképzetlen munkások b) felső vezetők, nagyvállalkozók
c) szakképzett ipari foglalkozásúak
- 86) ... az országokat az onnan hazánkba érkező turisták aránya alapján! (A legmagasabbtól kezdve.) _____
a) Románia b) Csehország c) Szlovákia
- 87) ... hazánkban a családokat gyerekszámuk aránya alapján! (A nagyobb arányútól kezdve.) _____
a) kétgyerekes családok b) egygyerekes családok c) nagycsaládok
- 88) ... az alábbi tájakat magyarországi területük alapján! (A legnagyobbtól kezdve.) _____
a) Alföld b) Északi-középhegység c) Dunántúli-középhegység
- 89) ... az alábbi kőzeteket koruk alapján! (A legidősebbtől kezdve.) _____
a) a Salgó bazaltja b) a Börzsöny andezitje c) a Bükk mészköve
- 90) ... az alábbi megyéket évi csapadékmennyiségük alapján! (A legtöbbből kezdve.) _____
a) Nógrád b) Zala c) Csongrád

KI MONDHATTA?

Útmutató: A betűjelek mellett a hazai idegenforgalom jellegzetes szereplői szerepelnek. Vajon melyikük mondhatta az alábbi mondatokat? A betűjel beírásával válaszolj!

- A) egy hévízi szálloda recepciósja
- B) a Balaton Sound programfelelőse
- C) a budapesti Tavasz Fesztivál jegyszervezője
- D) a hollókői polgármester

- 91) Gyakran látunk vendégül ázsiai országokból érkező, a változatos európai kultúra (koncert, színházi előadás, film, cirkusz, tánc) iránt érdeklődő látogatókat. _____
- 92) Sokszor működünk együtt kórházakkal mozgásszervi megbetegedésben szenvedő betegek ellátásának kiegészítésével. _____
- 93) A nagyvárosok lakói szívesen keresik fel településünket az egyedülálló falusi kultúra megismeréséért. _____
- 94) Vendégeink az üdülést gyakran színesítik kulturális látnivalók megtekintésével, legnépszerűbb a közeli Festetics kastély. _____
- 95) Előfordul, hogy angol fiatalok itt bulizzák végig legénybúcsújukat. _____
- 96) Csodálatos panoráma nyílik a sziklára épült várból a palóc építészet remekműveire. _____
- 97) Büszke vagyok, hogy hazánk leglátogatottabb településén dolgozom a turizmus fellendítésén. _____
- 98) Az egyik legnépszerűbb könnyűzenei fesztiválon fogadjuk az érdeklődőket. _____
- 99) A városban található UNESCO világörökség is. _____
- 100) A turistákat a programjaink mellett hazánk legnagyobb tavának közelsége is vonzza. _____